اخبار

وزیر راه و شهرسازی: در جنگ رمضان رکورد حمل کالاهای اساسی از بنادر شکست

وزیر راه و شهرسازی از شکسته شدن رکورد حمل کالاهای اساسی از بنادر در جنگ رمضان نسبت به جنگ ۱۲روزه و افزایش ۲۰ درصدی ترخیص و تخلیه کالا خبر داد و از حمایت رئیس‌جمهوری و تلاش رانندگان حمل‌ونقل عمومی قدردانی کرد.

به گزارش روابط عمومی وزارت راه و شهرسازی، فرزانه صادق، پیرو پیام مسعود پزشکیان، رئیس جمهوری اسلامی ایران، به رانندگان ناوگان حمل‌ونقل عمومی بار، اظهار کرد: «اینجانب به عنوان وزیر راه و شهرسازی از رئیس‌جمهوری محترم بابت توجه ویژه و صدور پیام قدردانی از رانندگان غیور و باشرف کشور که از ایشان به عنوان سرداران جاده نام بردند، سپاس فراوان دارم.»

وی افزود: «رانندگان نشان دادند که چگونه ستون فقرات لجستیک و حمل‌ونقل را به دوش کشیدند و کالاهای اساسی و غیراساسی را هم در داخل کشور و همچنین در حوزه ترانزیت و حمل‌ونقل بین‌المللی به بهترین نحو ممکن جابه‌جا کردند.»

وزیر راه و شهرسازی در ادامه بیان کرد: «مشکلات در حوزه حمل‌ونقل و چالش‌های بسیاری را که رانندگان محترم با آن مواجه هستند، فراموش نکرده‌ایم و تمام تلاش دولت چهاردهم این بوده که بخشی از این مشکلات را حل و فصل کند.»

صادق خاطرنشان کرد: «رانندگان فارغ از این مشکلات، در زمان صلح، جنگ دوازده‌روزه و جنگ رمضان با دشمن جنایتکار درخشیدند و ثابت کردند که قلبشان برای مردم کشورشان می‌تپد.»

افزایش ۲۰ درصدی ترخیص کالا از بنادر

وی با اشاره به شکسته شدن رکورد حمل کالاهای اساسی از بنادر در جنگ رمضان نسبت به جنگ ۱۲روزه و افزایش ۲۰ درصدی ترخیص و تخلیه کالا گفت: «بار این تلاش‌ها روی دوش رانندگان عزیزی بوده است که هزاران کیلومتر دورتر، به‌طور مثال از مبدأ اردبیل به صورت یک‌سره خالی برای بارگیری و حمل از بنادر جنوبی اقدام می‌کنند که نشان می‌دهد این گونه پای مردم کشورشان ایستاده‌اند.»

وزیر راه و شهرسازی از رئیس جمهوری اسلامی ایران و تمامی رانندگان حمل‌ونقل عمومی به‌طور ویژه تشکر و قدردانی کرد و گفت: «نفس همه خوش‌رکابان گرم.»

اتابک: کارگران پیشگامان جهاد اقتصادی هستند

پنجم تا یازدهم اردیبهشت هفته کارگر نامگذاری شده است. از این رو وزیر صنعت، معدن و تجارت در پیامی به مناسبت روز کارگر، از کارگران با عنوان «پیشگامان جهاد اقتصادی، نقشی تعیین‌کننده و سرنوشت‌ساز» یاد کرد.

به گزارش وزارت صمت، سید محمد اتابک در پیامی عنوان کرد: «یازدهم اردیبهشت‌ماه، روز جهانی کارگر، فرصتی ارزشمند برای پاسداشت مقام شامخ کارگران شریف، سختکوش و عزتمند ایران اسلامی است؛ مردان و زنانی نجیب که با همت بلند، دستان توانمند و اراده استوار خود، ستون‌های پیشرفت، آبادانی و اقتدار کشور را استوار نگاه داشته‌اند.»

او افزود: «در این روز بزرگ، با نهایت احترام و افتخار، یاد و خاطره شهدای والامقام جامعه کارگری را پاس می‌داریم؛ عزیزانی که در راه عزت، استقلال و سربلندی میهن اسلامی جان خویش را فدا کردند و نامشان برای همیشه در حافظه ملت ایران جاودان خواهد ماند، همچنین یاد کارگران شهیدی را که در پی حملات دشمنان و در جریان تجاوزات و حملات آمریکایی-صهیونی، در حین انجام وظیفه و در سنگر تولید به شهادت رسیدند، گرامی می‌داریم؛ مجاهدانی خاموش که با ایثار خود، چرخه حیات و پیشرفت کشور را زنده نگه داشتند.»

وزیر صمت ادامه داد: «کارگران پرتلاش عرصه تولید و صنعت، به‌ویژه در روزهای دشوار و حساس، با مجاهدتی خستگی‌ناپذیر و حضوری شبانه‌روزی، اجازه ندادند چرخه تولید متوقف شود و با ایثار و مسئولیت‌پذیری مثال‌زدنی، در تأمین نیازهای مردم شریف ایران اسلامی نقشی بی‌بدیل ایفا کردند. بی‌تردید امنیت اقتصادی و آرامش اجتماعی کشور، مرهون تلاش‌های خاموش اما سترگ این قشر شریف است.»

او ادامه داد: «امروز تحقق منویات مقام معظم رهبری حضرت آیت‌الله سید مجتبی حسینی خامنه‌ای (مدظله العالی) و شعار سال «اقتصاد مقاومتی در سایه وحدت ملی و امنیت ملی» در گرو همت مضاعف است و در این مسیر، کارگران عزیز به عنوان پیشگامان جهاد اقتصادی، نقشی تعیین‌کننده و سرنوشت‌ساز بر عهده دارند، بارها رهبر شهیدمان حضرت آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای (ره) بر قداست، شرافت و منزلت این قشر بزرگ تأکید فرموده‌اند و کارگران را بندگان خوب خدا دانسته‌اند؛ تعبیری بلند که نشان‌دهنده جایگاه معنوی و اجتماعی این عزیزان در نظام جمهوری اسلامی ایران است.»

اتابک گفت: «اینجانب با تبریک صمیمانه روز جهانی کارگر، از همه تلاشگران حوزه صنعت، معدن و تجارت کشور صمیمانه تقدیر و تشکر می‌کنم و توفیق روزافزون، سلامتی و سربلندی آنان و خانواده‌های گرانقدرشان را از درگاه خداوند متعال مسألت دارم.»

در گفت‌وگوی اختصاصی با مسئول سامانه اعطای تسهیلات به کسب و کارها مطرح شد

«کات» در خط مقدم حفظ اشتغال

گفت‌وگو

گروه اقتصادی

جنگ رمضان، آن هم پس از جنگ ۱۲روزه، فشار مضاعفی به بازار کار وارد کرد؛ فشاری که بنا بر اعلام رسمی، به از دست رفتن حدود ۲ میلیون شغل انجامیده است. در چنین شرایطی، دولت تلاش کرده با فعال‌سازی «سامانه کات» بخشی از فشار وارد بر بنگاه‌های آسیب‌دیده را کاهش دهد؛ سامانه‌ای که قرار است با پرداخت تسهیلات کوتاه‌مدت به کسب‌وکارها، مانع از گسترش موج تعدیل نیرو شود.

اشتغال در ماه‌های اخیر، بیش از هر چیز تحت تأثیر تبعات مستقیم و غیرمستقیم جنگ قرار گرفته است. پس از جنگ ۱۲روزه، بخشی از بنگاه‌های اقتصادی به دلیل تشنج‌های منطقه‌ای، اختلال در فعالیت و کاهش توان مالی ناچار به تعدیل نیرو شدند. با تداوم فشارها در جنگ رمضان، این وضعیت ابعاد بیشتری پیدا کرد.

در چنین فضایی، مسأله اصلی برای دولت تنها ایجاد شغل جدید نیست، بلکه حفظ اشتغال موجود و جلوگیری از فروپاشی بنگاه‌های آسیب‌پذیر است. از همین زاویه، سامانه «کات» حالا به یکی از ابزارهای حمایتی دولت برای مدیریت پیامدهای اشتغال در شرایط پساجنگ تبدیل شده است.

«کات» یا سامانه «کارآفرینی، اشتغال و تولید» از اواخر سال ۱۴۰۱ توسط وزارت اقتصاد راه‌اندازی شد تا فرآیند ثبت‌نام، بررسی، ارزیابی و تخصیص تسهیلات اشتغال و تولید را به صورت یکپارچه مدیریت کند. این سامانه از طریق اتصال به بانک‌ها و برخی وب‌سرویس‌های اطلاعاتی، تلاش دارد روند پرداخت تسهیلات را ساده‌تر، شفاف‌تر و سریع‌تر کند.

تسهیلات برای حفظ شغل نه پرداخت مستقیم به کارگران

مشاور معاون وزیر اقتصاد در گفت‌وگو با «ایران» تأکید می‌کند که هدف اصلی این سامانه در شرایط فعلی، حفظ اشتغال موجود در بنگاه‌ها از طریق کمک به پرداخت حداقل دو ماه حقوق کارکنان است.

به گفته غلامعلی رحیمی، تسهیلاتی که از طریق این سامانه پرداخت می‌شود، مستقیماً به کارکنان داده نمی‌شود، بلکه در اختیار صاحبان کسب‌وکار قرار می‌گیرد تا بتوانند هزینه‌های جاری و دستمزد نیروی کار خود را تأمین کنند.

این نکته، در عین حال یکی از ویژگی‌های اصلی طرح نیز به شمار می‌رود؛ زیرا سیاست‌گذار در اینجا به جای حمایت مستقیم از فرد بیکار شده، تلاش می‌کند از طریق تثبیت وضعیت بنگاه، جلوی بیکار شدن افراد بیشتری را بگیرد. به عبارت دیگر، منطق سامانه کات بر «حفظ اشتغال» استوار است، نه جبران مستقیم بیکاری. در شرایطی که بازار کار هنوز از تبعات دو جنگ اخیر خارج نشده و بنگاه‌های زیادی با بحران نقدینگی و کاهش تاب‌آوری مواجه‌اند، سامانه کات به یکی از مهم‌ترین ابزارهای دولت برای کنترل شوک اشتغال تبدیل شده است. این سامانه اگر بتواند به‌موقع و هدفمند عمل کند، می‌تواند برای بخشی از کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، فرصت تنفس ایجاد و از تعمیق بیکاری جلوگیری کند.

با این حال، سامانه کات را نباید به عنوان راه‌حل کامل بحران اشتغال پس از جنگ تلقی کرد. «کات» بیش از آنکه ابزار جبران بیکاری باشد، ابزاری برای مهار موج بیکاری است. موفقیت آن نیز تا حد زیادی به این بستگی دارد که تسهیلات با چه سرعتی پرداخت شود، چه تعداد بنگاه را پوشش دهد و تا چه اندازه بتواند مانع از تعطیلی یا تعدیل نیروی بیشتر در ماه‌های پیش رو شود.

گفت‌وگوی «ایران» را با غلامعلی رحیمی، مشاور معاونت اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی درباره این سازوکار جدید دولت در پساجنگ بخوانید:

نام سامانه کات در چند وقت اخیر بسیار به گوش رسیده است. شما به عنوان مسئول این سامانه توضیح دهید که هدف از راه‌اندازی سامانه کات چه بوده است؟

سامانه «کارآفرینی، اشتغال و تولید» (کات) یک سامانه ملی برای مدیریت یکپارچه تسهیلات اشتغال و تولید است که توسط وزارت اقتصاد طراحی شده است. این سامانه فرآیندهای ثبت‌نام متقاضی، بررسی درخواست، ارزیابی، تخصیص اعتبار و رصد وضعیت پرداخت را در یک بستر متمرکز انجام می‌دهد و از طریق وب‌سرویس به دستگاه‌ها و بانک‌ها متصل است. هدف افزایش شفافیت، ساده‌سازی روند اعطای تسهیلات و ارائه داشبوردهای مدیریتی برای پایش اعتبارات در سطح کشور و استان‌هاست. به این ترتیب، کات به دولت و دستگاه‌ها کمک می‌کند تا تخصیص منابع را بهتر مدیریت کرده و روند حمایت از اشتغال و تولید را به‌صورت دقیق و آنلاین رصد کنند.

سامانه کات از چه زمانی راه‌اندازی شده است؟

سامانه کات از اواخر سال ۱۴۰۱ راه‌اندازی شده و از طریق آن نسبت به مدیریت پرداخت تسهیلات به بنگاه‌های غیر دولتی اقدام شده است. در حال حاضر از بسترایین سامانه برای مدیریت پرداخت تسهیلات سرمایه در گردش به بنگاه‌های آسیب‌دیده در جنگ اخیر استفاده می‌شود. براساس تحلیل آسیب‌های اقتصادی ناشی از جنگ، استان‌ها و رسته فعالیت‌های متأثرتر از شرایط اخیر شناسایی شده و در اولویت اعطای تسهیلات قرار داده شده‌اند. براین اساس سعی شده است منابع موجود هدفمند به کسب‌وکارهای آسیب‌دیده از شرایط اخیر تخصیص یابد.

با توجه به نوع کارکرد سامانه که توضیحات آن را فرمودید، تا کنون عملکرد سامانه را چطور ارزیابی می‌کنید؟

از زمان اعلام آغاز ثبت‌نام بنگاه‌های اقتصادی ۲ تا ۵۰ نفر، تاکنون بیش از ۵۰ هزار بنگاه به سامانه مراجعه کرده‌اند که در مراحل مختلف ثبت‌نام در سامانه هستند و نهایتاً به ۱۰ بانک عامل معرفی می‌شوند. با شروع فرآیند ثبت‌نام و اعطای تسهیلات به بنگاه‌های یک‌نفره و بنگاه‌های بالاتر از ۵۰ نفر طی روزهای آتی و استمرار ثبت‌نام بنگاه‌های ۲ تا ۵۰ نفره، پیش‌بینی می‌شود تعداد متقاضیان افزایش قابل توجهی داشته باشد.

با توجه به اینکه این سامانه در راستای اشتغال‌زایی نیز عمل می‌کند، چطور برای بحران‌های اشتغال پس از جنگ می‌توان مؤثر واقع شود؟

سامانه کات می‌تواند در بحران‌های اشتغال پس از جنگ بسیار مؤثر باشد، چون فرآیند اعطای تسهیلات را سریع، شفاف و هدفمند می‌کند. با داشتن داده‌های دقیق، دولت می‌تواند اعتبارات را به مناطق و کسب‌وکارهای آسیب‌دیده هدایت کند و از هدررفت منابع جلوگیری شود. ضمن اینکه اتصال این سامانه به سامانه‌های ۱۰ بانک کشور، وب‌سرویس‌های مهم کشور و... فرآیند ثبت‌نام و بررسی متقاضیان را تسهیل کرده است.

اگر بخواهید دقیق‌تر در مورد واجدان شرایط برای استفاده از مزایای سامانه کات توضیح دهید، چه کسانی می‌توانند به این سامانه مراجعه و ثبت‌نام کنند؟

بر اساس تحلیل اثرات اقتصادی جنگ تحمیلی سوم روی کسب‌وکارها مبتنی بر داده‌های سامانه‌های مختلف، رسته‌های فعالیت و استان‌هایی که دارای بیشترین آسیب بوده‌اند، شناسایی شده است. لذا سعی شده است مشمولین دریافت تسهیلات بر اساس این اولویت‌ها تعیین شوند. بر این اساس، کسب‌وکارهایی که دارای کد کارگاه تأمین اجتماعی بوده‌اند می‌توانند به سامانه کات مراجعه و ثبت‌نام کنند. برای کسب‌وکارهای زیر ۶۰ نفر، حداکثر به تعداد شاغلین و برای کسب‌وکارهای ۶۰ نفر و بالاتر، به تعداد ۵۰ نفر به اضافه ۱۵ درصد کل شاغلان امکان اخذ تسهیلات وجود دارد. مبنای تعداد نفرات هر کسب‌وکار، فهرست بیمه تأمین اجتماعی بنگاه‌ها در دی‌ماه ۱۴۰۴ است. فراخوان ثبت‌نام کسب‌وکارهای بالای ۵۰ نفر در روزهای آینده اطلاع‌رسانی و آغاز خواهد شد. مبلغ تسهیلات به ازای هر فرد شاغل ۴۴۰ میلیون ریال است که این تسهیلات به منظور کمک به پرداخت حقوق حداقل ۲ ماه بنگاه پرداخت می‌شود. دوره بازپرداخت تسهیلات نیز ۶ ماهه است.

از ابتدای جنگ تحمیلی سوم تا کنون چه میزان ثبت‌نام در این سامانه به ثبت رسیده است؟ بیشترین درخواست در کدام بخش‌ها بوده است؟ (توسعه کسب‌وکار یا کارآفرینی) آیا این سامانه برای افرادی که در دوران جنگ شغل خود را از دست داده‌اند نیز امکاناتی دارد؟

تاکنون بیش از ۱۰ هزار کسب‌وکار ۲ تا ۵۰ نفره به بانک‌های عامل معرفی شده‌اند. عمده متقاضیان از استان‌های تهران، اصفهان و خراسان رضوی بوده‌اند. با آنکه رسته فعالیت بنگاه‌ها در زمینه‌های مختلفی از قبیل حوزه آموزش، فناوری اطلاعات، بازرگانی، واحدهای تولیدی، اقامتی، رفاهی و... بوده است. هدف از اعطای تسهیلات حفظ اشتغال موجود کسب‌وکارها از طریق کمک به پرداخت حداقل حقوق دو ماه بنگاه‌هاست؛ تسهیلاتی که در حال حاضر پرداخت می‌شود به صاحبان کسب‌وکارها پرداخت می‌شود و پرداخت مستقیم به پرسنل بنگاه‌ها انجام نمی‌شود.

> مبلغ تسهیلات به ازای هر فرد شاغل ۴۴۰ میلیون ریال است که این تسهیلات به منظور کمک به پرداخت حداقل ۲ ماه بنگاه پرداخت می‌شود. دوره بازپرداخت تسهیلات نیز ۶ ماهه است

گزارش «ایران» از وضعیت صادرات نفت در شرایط جنگی و محدودیت‌های دریایی

صادرات زیر فشار اما ادامه‌دار

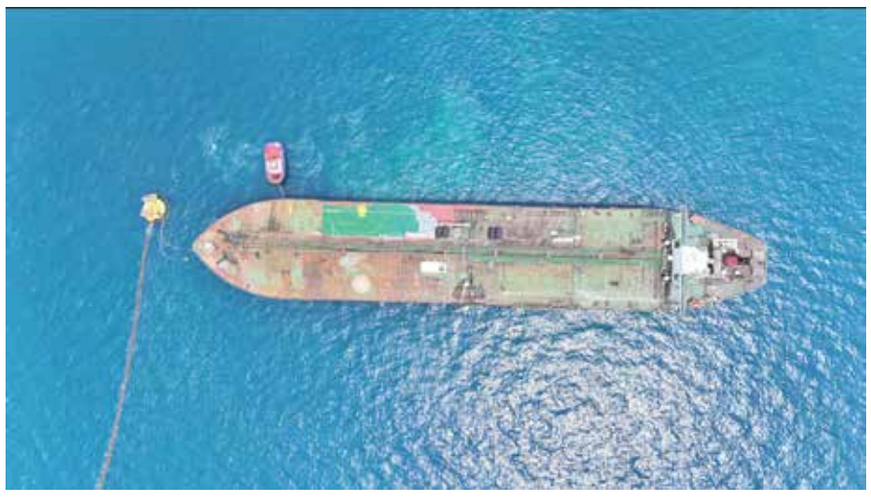

انرژی

گروه اقتصادی

با وجود تشدید تنش‌های منطقه‌ای، محدودیت‌های دریایی و نااطمینانی‌های ناشی از جنگ، نشانه‌ها حاکی از آن است که صادرات نفت ایران متوقف نشده است. بخشی از جریان فروش همچنان از مسیرهای جایگزین، ذخیره‌سازی شناور و بازارهای نزدیک منطقه‌ای ادامه دارد؛ هرچند این مسیرها در مقایسه با گذشته محدودتر، پرهزینه‌تر و ناپایدارتر شده‌اند.

ادامه جریان فروش در مسیرهای غیرمستقیم

در شرایطی که فشارهای بیرونی بر تجارت انرژی ایران افزایش یافته، ساختار صادرات نیز ناگزیر دستخوش تغییر شده است. بخشی از نفت تولیدی که در وضعیت عادی از مبادی رسمی صادر می‌شد، اکنون از مسیرهای غیرمستقیم‌تر یا با روش‌هایی کم‌ردیاب‌تر به حرکت ادامه می‌دهد. تجربه سال‌های تحریم نیز نشان داده که در چنین وضعیت‌هایی، بخشی از صادرات نه از مسیرهای متعارف، بلکه با تغییر در الگوی حمل، مقصد یا شیوه عرضه ادامه پیدا می‌کند.

در همین چهارچوب، ذخیره‌سازی شناور بار دیگر به یکی از ابزارهای مدیریت فشار تبدیل شده است. انتقال بخشی از نفت تولیدی به مخازن شناور در آب‌های آزاد، به ایران این امکان را می‌دهد که از فشار فوری بر تولید بکاهد و برای تصمیم‌گیری درباره زمان و نحوه عرضه، فرصت بیشتری به دست آورد. گزارش‌های منتشرشده درباره رصد نفتکش‌ها نیز نشان می‌دهد که بخشی از جابه‌جایی محموله‌ها همچنان با تغییر مسیر، بازتعریف مقصد یا روش‌های پیچیده‌تر حمل‌ونقل دنبال می‌شود.

مزیت بازارهای نزدیک

در کنار این، جغرافیای منطقه‌ای ایران نیز در حفظ بخشی از جریان صادرات بی‌تأثیر نیست. نزدیکی به بازارهایی مانند عراق، پاکستان، افغانستان و شماری از کشورهای آسیای میانه، امکان شکل‌گیری مسیرهای کوتاه‌تر و کم‌هزینه‌تر را فراهم می‌کند؛ مسیرهایی که در شرایط اختلال در کریدورهای دریایی، اهمیت بیشتری پیدا می‌کنند. این بازارها اگرچه جایگزین کامل صادرات دریایی و گسترده نفت خام نیستند، اما می‌توانند بخشی از فشار را جذب کرده و امکان تداوم فروش محدود اما مؤثر را فراهم کنند.

در بازار جهانی نیز افزایش ریسک‌های ژئوپلتیکی و نگرانی نسبت به امنیت مسیرهای انتقال انرژی، به بالا رفتن حساسیت قیمت‌ها منجر شده است. طی هفته‌های اخیر، هر خبر مربوط به اختلال در عرضه یا تهدید مسیرهای کشتیرانی، به سرعت بر بازار نفت اثر گذاشته و نوسان قیمت‌ها را تشدید کرده است. همین وضعیت باعث شده بازار جهانی نسبت به هرگونه کاهش در عرضه نفت منطقه واکنش تند و فوری نشان دهد.

تاب‌آوری زیرساخت نفتی

در کنار محدودیت‌ها، تجربه سال‌های گذشته یک واقعیت دیگر را هم نشان داده است: زیرساخت انرژی ایران از سطحی از تاب‌آوری برخوردار است که امکان بازگشت‌پذیری را حفظ می‌کند. به این معنا که حتی اگر بخشی از ظرفیت تولید یا صادرات در مقاطعی دچار اختلال شود، امکان احیای بخشی از آن در بازه‌ای نسبتاً کوتاه وجود دارد. این ویژگی، به‌ویژه در شرایطی که نااطمینانی بر بازار سایه انداخته، برای مدیریت سمت عرضه اهمیت دارد.

> حتی اگر بخشی از ظرفیت تولید یا صادرات در مقاطعی دچار اختلال شود، امکان احیای بخشی از آن در بازه‌ای نسبتاً کوتاه وجود دارد

مهدی حسنوند، کارشناس انرژی در گفت‌وگو با «ایران» معتقد است آنچه اکنون در حوزه صادرات و تجارت انرژی رخ می‌دهد، بیش از آنکه یک وضعیت پایدار باشد، واکنشی به یک شرایط بحرانی و «موقت» است. به گفته او، در دوره‌های جنگی به دلیل نامشخص بودن دامنه و مدت بحران، سیاست‌گذاری نیز ناگزیر کوتاه‌مدت، منعطف و متناسب با تحولات میدان انجام می‌شود و نمی‌توان نسخه‌ای بلندمدت و قطعی برای آن پیچید.

کاهش صادرات سناریویی قابل مدیریت

به گفته این کارشناس، در سناریوهای مختلف، نهادهای مسئول برآوردهای لازم را درباره کاهش احتمالی صادرات یا افت بخشی از ظرفیت تولید انجام می‌دهند و متناسب با آن، تصمیم‌های کوتاه‌مدت اتخاذ می‌شود. حسنوند یادآور می‌شود که مجموع تولید نفت و گاز ایران حدود ۹ میلیون بشکه معادل نفت در روز است و در مقاطعی، در پی حملات به برخی تأسیسات از جمله در پارس جنوبی، حدود یک میلیون بشکه از این ظرفیت تحت تأثیر قرار گرفته است.

به اعتقاد او، چنین کاهشی اگرچه مهم است، اما لزوماً به معنای از دست رفتن کنترل نیست. بخشی از این افت می‌تواند از مسیر مدیریت مصرف داخلی، تغییر الگوی سوخت نیروگاه‌ها، استفاده از سوخت‌های جایگزین و هدایت بهینه‌تر گاز به سمت بخش‌های اولویت‌دار جبران شود. به بیان دیگر، در شرایط بحران، تنها مسیر مواجهه با کاهش صادرات، افزایش فروش نیست؛ بلکه مدیریت هوشمندانه مصرف داخلی نیز بخشی از معادله تاب‌آوری انرژی است.

صادرات منطقه‌ای؛ از ظرفیت غیررسمی تا مسیرهای رسمی‌تر

یکی از محورهایی که حسنوند بر آن تأکید دارد، استفاده از ظرفیت بازارهای همسایه برای حفظ بخشی از جریان صادرات فرآورده است. او با اشاره به انتقال غیررسمی سوخت از مرزهای شرقی می‌گوید پیش از این نیز روزانه حجم قابل توجهی از سوخت از مسیرهای زمینی به پاکستان منتقل می‌شد. از نگاه او، یکی از گزینه‌های قابل بررسی در شرایط جدید، حرکت از این الگوی غیررسمی به سمت سازوکارهای رسمی‌تر و مدیریت‌شده‌تر برای صادرات فرآورده به کشورهایی مانند افغانستان و پاکستان است؛ الگویی که می‌تواند هم بخشی از فشار صادراتی را کاهش دهد و هم در قالب مبادلات کالایی، به تأمین برخی نیازهای وارداتی کمک کند.

این ایده در سطح تحلیل، متکی بر همان مزیت جغرافیایی ایران است؛ مزیتی که امکان پیوند با بازارهای متعدد منطقه‌ای را فراهم کرده است. دسترسی همزمان به عراق، ترکیه، قفقاز، آسیای میانه، افغانستان و پاکستان، در شرایط عادی یک امتیاز تجاری است و در دوره بحران می‌تواند به یک ابزار کاهش فشار تبدیل شود.

چرا مدیریت صادرات ایران ساده‌تر است

حسنوند برای توضیح ابعاد مسأله، وضعیت ایران را با برخی صادرکنندگان بزرگ منطقه مقایسه می‌کند. به گفته او، کشورهایی که روزانه ۹ تا ۱۰ میلیون بشکه صادرات دارند، در صورت اختلال در مسیرهای اصلی انتقال، با چالش لجستیکی بسیار سنگین‌تری روبه‌رو می‌شوند. در مقابل، صادرات ایران که در محدوده‌ای به‌مراتب پایین‌تر، حدود ۱.۵ تا ۲ میلیون بشکه در روز برآورد می‌شود، از نظر حجمی مدیریت‌پذیرتر است؛ هرچند این به معنای نبود مشکل نیست، بلکه تنها نشان می‌دهد مقیاس مسأله برای ایران متفاوت است.

از این منظر، تاب‌آوری صادرات ایران نه صرفاً از مسیر حجم بالا، بلکه از ترکیب انعطاف در مسیرها، بازارهای نزدیک، امکان ذخیره‌سازی شناور و ظرفیت‌های جایگزین در فروش فرآورده ناشی می‌شود. این مجموعه، هرچند صادرات را از فشار جنگی مصون نمی‌کند، اما احتمال توقف کامل را نیز کاهش می‌دهد.

نقش مینی‌ریفاینری‌ها در جذب مازاد

یکی دیگر از راهکارهای مطرح در این شرایط، استفاده بیشتر از ظرفیت پالایشگاه‌های کوچک یا «مینی‌ریفاینری»هاست. به گفته حسنوند، اگر در مقاطعی بخشی از نفت خام به دلیل محدودیت‌های صادراتی امکان عرضه مستقیم نداشته باشد، می‌توان بخشی از آن را به این واحدها اختصاص داد تا پس از تبدیل به فرآورده، در مسیر فروش قرار گیرد. این موضوع به‌ویژه برای واحدهایی که پیش‌تر در تأمین خوراک، به‌خصوص میعانات گازی، با محدودیت روبه‌رو بودند، می‌تواند اهمیت بیشتری پیدا کند.

چنین راهکاری از این جهت مهم است که بخشی از فشار ناشی از محدودیت در صادرات نفت خام را به حوزه صادرات فرآورده منتقل می‌کند؛ حوزه‌ای که در برخی موارد انعطاف‌پذیری بیشتری نسبت به فروش نفت خام دارد و می‌تواند به تنوع‌بخشی مسیرهای فروش کمک کند.

قراردادها در سایه فورس‌ماژور

در نهایت، آنچه چشم‌انداز صادرات انرژی ایران را در این دوره تعیین می‌کند، بیش از هر چیز به مسیر تحولات میدانی و دامنه بحران بستگی دارد. به گفته حسنوند، در چنین شرایطی قراردادها و تعهدات بین‌المللی نیز باید با در نظر گرفتن شرایط فورس‌ماژور بازتعریف و مدیریت شوند تا کشور بتواند در برابر تحولات سریع، واکنشی متناسب و منعطف داشته باشد.

برآیند تحولات فعلی نشان می‌دهد صادرات نفت ایران زیر فشار قرار گرفته، اما نشانه‌ای از توقف آن دیده نمی‌شود. مسیرهای فروش محدودتر شده‌اند، هزینه‌ها بالا رفته و ریسک‌ها بیشتر شده، اما مجموعه‌ای از ابزارها، از ذخیره‌سازی شناور گرفته تا بازارهای نزدیک، صادرات فرآورده و مدیریت مصرف داخلی، همچنان امکان ادامه جریان فروش را فراهم کرده‌اند. در چنین شرایطی، مسأله اصلی نه «توقف یا عدم توقف مطلق»، بلکه میزان تاب‌آوری و انعطاف‌پذیری اقتصاد انرژی ایران در مواجهه با یک بحران جنگی است.